

BESLUT
2015-04-27

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 22 december 2014
– Gruppen för utländska studerande

Saken

Rätt till svenskt studiestöd för EU-
medborgare

Nämndens beslut

Nämnden avslår överklagandet.

Nämndens beslut får enligt 6 kap. 11 § studiestödslagen inte överklagas.

Ärendet

NN, som är medborgare i Belgien, ansökte om studiemedel för fristående kurser vid ett universitet i Sverige under läsåret 2014/2015. Till stöd för sin ansökan uppgav hon i huvudsak följande. Hon är född i Belgien, men flyttade tillsammans med sin familj till Sverige år 1998. Efter föräldrarnas skilsmässa flyttade hon tillbaka till Belgien tillsammans med sin mamma år 2000. Hennes pappa, som bodde kvar och arbetade i Sverige, åtog sig då att svara för hennes underhåll till dess hon fyller 25 år. Hon är sedan i augusti 2014 åter bosatt i Sverige tillsammans med sin svenske sambo. Paret bodde tidigare tillsammans i Norge under perioden januari – juli 2014. Hon har tidigare bott och studerat i Sverige under åren 1998 – 2000 samt under höstterminen 2012. Hennes pappa försörjde henne när hon bodde i Belgien och även under studietiden i Sverige.

CSN avslag NN:s ansökan med motiveringen att NN inte är svensk medborgare och att hon inte uppfyller villkoren för studiemedel enligt bestämmelserna om grundläggande rätt till svenskt studiestöd eller enligt EU-rätten. I beslutet framhöll CSN att NN inte kan ses som ett sådant försörjningsberoende barn som avses enligt EU-rätten, eftersom hon ingår i ett eget hushåll och lever i ett samboförhållande i Sverige samt med hänsyn till att paret haft en gemensam bosättning i Norge och att NN haft egna inkomster som anställd under den tid hon bodde i Norge.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat följande. Hon anser att hon är ekonomiskt försörjningsberoende av sin pappa, eftersom hon inte har några andra inkomster än de pengar som pappan skickar. Hon är inneboende hos sin pojkvän men anser inte att hon kan anses ha något eget hushåll, eftersom det förutsätter en inkomst, vilket hon inte har. Att hon studerar i en viss stad i Sverige istället för att bo hos sin pappa, beror på att utbildningen inte finns någon annanstans i Sverige.

CSN överlämnade ärendet med ett yttrande och inkom därefter på nämndens begäran med ett tilläggsyttrande. I det sistnämnda yttrande anförde CSN bland annat följande. Vid bedömningen av om en person över 21 år ska anses vara ekonomiskt försörjningsberoende av en förälder, som är migrerande arbetstagare i Sverige, tar CSN framför allt vägledning av EU-domstolens domar i mål C-1/105 (Jia), C423/12 (Reyes), 316/85 (Lebon) och C-200/02 (Zu och Chen). Av de nämnda domarna framgår sammanfattningsvis att försörjningsberoende finns om barnet, utan materiellt bistånd, inte kunnat sörja för sina grundläggande behov. Behovet ska ha funnits redan i ursprungslandet, eller det land varifrån personen kommit, och det ska vara styrkt att det rör sig om ett faktiskt och varaktigt beroendeförhållande mellan barnet och föräldern. Det har framkommit att NN regelbundet mottagit ekonomisk ersättning från sin pappa sedan hon lämnade Belgien och att hon fortfarande gör det. Vidare framgår att hon, under de sju månader som hon bodde i Norge under 2014 (med ett undantag för ett sommaruppehåll i Belgien) arbetade och tjänade närmare 86 000 NOK. CSN bedömer utifrån dessa uppgifter att ett faktiskt och varaktigt ekonomiskt beroendeförhållande åtminstone får anses ha pågått ända till dess att NN fick egen inkomst genom sitt arbetet i Norge. Det är dock CSN:s bedömning att NN, utifrån den norska inkomsten, bör kunna ses som en självförsörjande arbetstagare i Norge med tillräckliga medel för att kunna sörja för sina grundläggande behov under den tid hon bodde där. Att hennes pappa ändå betalade pengar till henne under tiden i Norge påverkar enligt CSN inte denna bedömning (se punkten 42 i ovan nämnda mål Jia). Fråga är då om NN, trots att hon i vart fall delvis bidragit till sin egen försörjning i det land från vilket hon senast har kommit, återigen kan anses vara försörjningsberoende av sin pappa. Hon får nämligen fortfarande ekonomiskt stöd från honom, både genom det underhåll som ges via hennes mamma, och till henne personligen. Utifrån angiven praxis från EU-domstolen bedömer CSN att ett barn som var självförsörjande i det land från vilket han eller hon har kommit, inte är ett sådant barn som är beroende av en migrerande arbetstagare för sin försörjning (se punkten 30 ovan nämnda mål Reyes och punkten 43 i ovan nämnda mål Jia). Den omständigheten att ett barn är del av ett samboförhållande torde sakna betydelse för bedömningen av frågan om han eller hon är beroende av en förälders försörjning. NN hade under sin tid i Norge egna inkomster från arbete som inneburit att hon kunnat sörja för sina grundläggande behov. Hon bör därför inte ses som ett sådant barn som är beroende av en migrerande arbetstagare för sin försörjning. Det kan å andra sidan argumenteras för att kortvariga arbeten eller försök att hitta en egen försörjning, inte torde innebära att ett barn som kunnat sörja för sina grundläggande behov under en kortare tid, inte åter kan ses som försörjningsberoende enligt de nu aktuella reglerna. I synnerhet i de fall barnet inte längre har någon inkomst och de facto både har fått och fortsatt får försörjning av sin förälder för att täcka sina grundläggande behov. CSN anser dock att NN med hänsyn till den långa tid, ett halvår, som hon arbetade i Norge och då måste anses ha svarat för sina grundläggande behov, inte kan ses som försörjningsberoende barn till migrerande arbetstagare enligt EU-rätten.

Med anledning av CSN:s yttrande inkom NN med en skrivelse och anförde bland annat följande. Hon vistades i Norge under tiden den 15 januari – den 14 juli 2014 och arbetade där under perioden den 20 februari – den 10 juli 2014. Det stämmer att hon under denna tid kan anses ha varit självförsörjande i Norge, men som timanställd hade hon varierande arbetstid med få pass i början av perioden och få i slutet (hennes ena arbetsgivare gick i konkurs i mitten av juli). Eftersom hennes arbetssituation var varierande och osäker, var hon beroende av sin pappas bidrag även under vistelsen i Norge. Efter flytten från Norge stannade hon i Sverige under fyra dagar innan hon åter flyttade till Belgien. I Belgien hade hon ingen annan inkomst utöver de pengar som hon fick från sin pappa. Den 12 augusti 2014 återvände hon till Sverige. Belgien är således det land varifrån hon senast kommit ifrån och där var hon beroende av sin pappa för sin försörjning.

Författningsbestämmelser

Av 3 kap. 4 § studiestödslagen (1999:1395) framgår. Studiemedel får lämnas också till studerande som inte är svensk medborgare, om den studerande

1. är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i punkten 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige. Studiemedel får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i punkten 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

Av 1 kap. 4 § första stycket studiestödslagen framgår. Utländska medborgare ska jämföras med svenska medborgare om de på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från

1. EU-rätten,
2. avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),
eller
3. avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan, och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer. Första stycket gäller även familjemedlemmar som avses i 3 a kap. 2 § första stycket utlänningslagen (2005:716) till sådana utländska medborgare. Detsamma gäller sådana familjemedlemmar till svenska medborgare som avses i 3 a kap. 2 § andra stycket utlänningslagen, om den svenska medborgaren är anställd eller egenföretagare här i landet.

Av 1 kap. 5 § samma lag framgår följande. Utländska medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige ska jämföras med svenska medborgare. Prövningen enligt EU-rätten görs utifrån fördraget om europeiska unionens funktionssätt (FEUF), förordning (EU) nr 492/2011, direktiv 2004/38 samt praxis från EU-domstolen. För att en utländsk medborgare ska jämföras med svensk medborgare när det gäller rätt till studiestöd krävs att han eller hon är arbetstagare i Sverige eller bedriver beskattningsbar verksamhet i Sverige som egenföretagare.

Arbetet eller verksamheten ska ha haft en viss varaktighet och dessutom ha vara av tillräcklig omfattning. Den som inte längre är arbetstagare eller egenföretagare i Sverige kan jämföras med svensk medborgare om de planerade studierna avser en vidareutbildning inom det egna yrkesområdet. Vidare framgår att barn, maka, make eller sambo till migrerande arbetstagare eller egenföretagare i Sverige ska jämföras med svenska medborgare.

Av 6 § CSNFS 2006:7 framgår att den studerande för att på grund av förvärvsarbete uppfylla villkoret om en varaktig anknytning, efter den senaste inresan till Sverige i syfte att bosätta sig här ska

1. ha vistats i landet under en sammanhängande tid om minst två år, och
2. under vistelsen ha förvärvsarbetat i landet minst två år, på minst halvtid.

Av 8 § CSNFS 2006:7 framgår att den studerande för att på grund av sammanboende uppfylla villkoret om varaktig anknytning, efter den senaste inresan till Sverige i syfte att bosätta sig här ska

1. ha vistats i landet under en sammanhängande tid om minst två år, och
2. sedan minst två år vara sambo eller gift och sammanboende med en svensk medborgare eller en person som uppfyller förutsättningarna för rätt till studiestöd i 2 kap. 4 § andra–fjärde styckena eller 3 kap. 4 § andra–fjärde styckena studiestödslagen (1999:1395).

Nämndens bedömning

NN är EU-medborgare och bosatt i Sverige. Hon kan få svenskt studiestöd

- på grund av permanent uppehållsrätt, vilket innebär att hon ska ha vistats lagligt i Sverige utan avbrott i fem år, eller beviljat permanent uppehållstillstånd
- på grund av uppehållsrätt och varaktig anknytning genom arbete eller sammanboende, eller
- på grund av särskilda skäl till undantag.

NN har inte permanent uppehållsrätt eller permanent uppehållstillstånd och hon uppfyller heller inte någon av förutsättningarna för att få studiestöd enligt punkt två ovan. Särskilda skäl till undantag har heller inte framkommit i ärendet.

Fråga är då om NN kan härleda rätt till svenskt studiestöd från

1 kap. 4 § studiestödslagen såsom migrerande arbetstagare, anhörig till migrerande arbetstagare eller försörjningsberoende barn till migrerande arbetstagare.

Inledningsvis kan konstateras att varken NN eller hennes sambo redovisar något arbete i Sverige efter den gemensamma inflyttningen. Hon kan därför inte ses som arbetstagare eller anhörig till migrerande arbetstagare.

NN har åberopat att hon är beroende av sin pappa, som är migrerande arbetstagare, för sin försörjning. Även den som är över 21 år kan i vissa fall ses som försörjningsberoende barn till migrerande arbetstagare och härigenom härleda rättigheter ur EU-rätten. EU-domstolen har i mål C-423/12 Flora May Reyes, uttalat

att det måste vara styrkt att det föreligger ett faktiskt beroendeförhållande för att en unionsmedborgares släkting i rakt nedstigande led, som är 21 år eller äldre, ska kunna anses vara "beroende för sin försörjning" av unionsmedborgaren. För att avgöra huruvida en sådan beroendeställning är för handen, måste den mottagande medlemsstaten – enligt domen – bedöma om den 21-åriga eller äldre släktingen i rakt nedstigande led till unionsmedborgaren, mot bakgrund av dennes ekonomiska och sociala situation, är i stånd att sörja för sina grundläggande behov eller inte. Behovet av materiellt bistånd måste ha förelegat i släktingens ursprungsland eller i det land varifrån personen kommit. Ett liknande resonemang förs även i EU-domstolens mål C-1/05 Jia.

Av utredningen har framkommit att NN:s pappa är migrerande arbetstagare i Sverige och att han under lång tid har försörjt sin dotter. Det har dock även framkommit att NN själv kunde sörja för sina egna behov under den tid hon arbetade i Norge. NN hade således inget behov av ekonomiskt bistånd i det land hon kom ifrån innan hon återvände till Sverige. Att hon däremellan vistades en kortare tid i Belgien saknar härvid betydelse. Nämnden finner därför att NN inte längre kan ses som ett sådant försörjningsberoende barn som avses i EU-rätten och härigenom härleda rätt till svenskt studiestöd. Överklagandet ska därför avslås.

Hans Göran Åhgren

Cecilia Hedenström

Beslut har fattats av Charlotte Waas, ordförande, Anita Enocksson, vice ordförande, Hans Göran Åhgren, direktör, samt ledamöterna, Hans Eklund, Eva Gullfeldt, Mikael Herjevik och Birgitta Åkerman.

Föredragande: Cecilia Hedenström

Kopia till CSN

Kopia till CSN, rättsavdelningen